

Друг

Олег Буцень

На день народження Андрійкові подарували велосипед "Орлёнок". Синій, з блискучими щитками на колесах, з дзвінком і навіть із запасною камерою. Ну точнісінько такий самий, на який вони з батьком напередодні роздивлялися в універмазі. Тільки тоді Андрійко й гадки не мав, що то вони насправді вибирали. Після оглядин він неохоче притулив велосипед до купи інших, зітхнув і всю дорогу мовчав — так шкода було розлучатися із срібнорогим кра-сенем.

І ось "Орлёнок" став перед своїм новим господарем. Ох і гармидер зчинився того ранку в домі! Лише старий кіт Пуська ніяк не міг збагнути Андрійкової радості. Він обережно, з усіх боків, обнюхав обнову. Особливо не сподобались йому колеса: від них різко тхнуло свіжою гумою. Коли в квартирі задзеленчав пронизливий дзвоник, Пуська одним стрибком опинився на стільці, войовничо вигнув спину, фукнув на металевого гостя і надовго зник під ліжком.

Як мухи на мед, злетілись у дворі дітлахи подивитись на новий Андрійків велосипед: діловито обмацували покришки, шкіряне сидіння, крутили руль. Андрійко, наче довідкове бюро, відповідав на запитання. Нарешті він неквапливо вмостився на сидінні, натиснув на педалі і закружляв по подвір'ю. Тихо і рівно зашурхотіли нові колеса, а руки одразу відчули приємну напругу і легке тремтіння. Одне коло, друге, третє...

Він під'їхав до хлопців, що сиділи на лавці біля вкопаного в землю стола, і пружно зіскочив.

Першим до нього підійшов Бориско і по-хазяйськи поклав руки на руль.

— Дай пробіжусь.

Андрійко знав Бориска давно, відтоді, як чотири роки тому переїхав у цей будинок. Він був грубуватий, задирливий, хоч і юшкою сорочку зросить — ні перед ким не спасує. А ще він краще за всіх ходив на лижах. І тому кожен з хлопчаків мав за честь попасти в коло його друзів. І Андрійко теж.

— На, катайся,— з якоюсь прихованою радістю випустив Андрійко з рук "Орлёнка".

Бориско хвацько поплював на руки, глибше насунув на лоба вицвілу кепку, перекинув довгу ногу через сидіння і заметляв педалями...

Відтоді вони подружили.

Коли в школі лунав останній дзвінок, Андрійко на крилах мчав додому, похапцем з'їдав холодний обід, виносив велосипед і, кружляючи навколо будинку, чекав друга. Виходив Бориско, і починалося справжнє катання. Бориско їздив напрочуд ловко. Він умів і ноги закидати на руль, і робити козла, і руками крутити педалі, як у цирку. Хлопці були в захваті від його витівок, і Андрійко щиро пишався своїм новим другом.

Якось надвечір, коли вони каталися у дворі, Бориско несподівано сказав:

— Не подобається мені у дворі... Тут і розвернутися нема де, і двірничка лається.

Гайда на дорогу, до пустиря.

— Далеко,— ухильно відповів Андрійко і крадькома поглянув на свої вікна.

— Хіба то далеко? Та ми ж велосипедом за дві хвилини там будемо.— І Бориско так поблажливо глянув на друга, що той не міг більше опиратись.

Вони вийшли на вулицю, завернули за ріг. Сіра стрічка асфальту з чорними масними плямами ще пашіла денною спекою. Над нею тремтіло гаряче повітря. Але сонце вже торкнулося даху незакінченого п'ятиповерхового будинку: заходило на вечір.

— Їдь ти, а потім я,— великодушно запропонував Бориско.— Доїдеш до пустиря і назад.

Андрійкові стало смішно, як це вони у такий спосіб швидко доберуться до пустиря: один на велосипеді, другий — пішки, а потім навпаки. Все одно швидше не буде. Та хіба в цьому річ, коли охота покататись?

А воно й справді не так нудно йти, коли знаєш, що зараз твоя черга їхати. Андрійко вже відкатався і йшов вулицею, занурившись у свої райдужні мрії. Ох, як же хотілося йому навчитися їздити без рук!

Низько в небі прогуркотів літак. Андрійко затулився від сонця долонею, примружив очі. Коли пролітають літаки, йому завжди, наче магнітом, повертає голову у той бік. Ось і зараз він провів очима літак, аж поки той не зник за будинками.

І раптом пронизливий вереск машини... Від жаху Андрійко увібрав голову в плечі. Ще мить, і чорна "Волга" вдарила у заднє колесо "Орлёнка", який саме робив стрімкий поворот, а Бориско від поштовху полетів на асфальт...

Що було потім — Андрійко згадував, наче сон. Вони стояли посеред вулиці, звідкілясь позбігалися люди, вимахували руками, галасували. Бориско прикладав чийось хустинку до забитого коліна. Андрійкові було душно від хвилювання, хотілося швидше вибратись із гомінкого кільця людей, але між ними ніде не було ні щілинки. Потім Бориско сунув йому в руки велосипед, потяг за рукав, і вони задріботили в якусь вулицю.

Сіли на бровці. Лише тепер, коли минувся перший переляк, Андрійко почав розглядати свого понівеченого велосипеда. Заднє колесо було без трьох спиць і виписувало таку акуратну вісімку, як у першому класі вчителька виводить малюкам на дошці. Андрійко стримував сльози, але вони самі по-зрадницькому наворачталися на очі.

— Думаєш, мені не страшно? — тихо вимовив Бориско.— Знаєш, як коліно болить...

Він прибрав з ноги хустинку у червоних плямах, поторгав пальцем липку від крові подряпину. Андрійко співчутливо закивав головою. Ще трохи посиділи.

— Може, підемо? — Бориско випростався, похитав у повітрі забитою ногою, опустив холошу.— Заживе.

Рушили повільно, ховаючись за перехожих, аби не потрапити на очі знайомим. "Орлёнок" котився поруч, стиха порипував і дзенькав, немов на свій лад розказував недавню пригоду.

Найважче Андрійкові було натиснути кнопку дзвінка. Він постояв перед дверима,

послухав, як біжить у ванній вода,— значить, мати дома. Десь у глибині кімнати, байдужий до його лиха, співав гучномовець. Нарешті Андрійко зважився, подзвонив. Відчинив батько. Прослизнути нишком до вішалки не вдалося, і ще, як навмисне, зачепився велосипедом за двері. Батько пильно оглянув сина.

— А, бойове хрещення. Вітаю! Ну, проходи, проходи, чого став на порозі? — і пропустив Андрійка у передпокій.

"Орлёнок" сиротливо притулювся до стінки.

— Сам хоч цілий?

— Цілий,— з шумом видихнув Андрійко, немов усе повітря беріг для цього короткого слова.

Широка батькова долоня лягла на руль, він нахилився, щоб краще роздивитись пошкодження. Довго мацав спиці, крутив педалі, смикав ланцюжок передачі.

— Що ж, пішли до кімнати, поговоримо, — не сказав, а звелів.

Андрійко пройшов уперед і зупинився коло одвірка: сісти він не наважувався.

— Я слухаю, розповідай.

Андрійко переступав з ноги на ногу, розглядав давно знайомі візерунки на килимі, що встеляв майже всю підлогу. Стояв і зосереджено кліпав очима. Сказати правду, як усе сталося? Але тоді він назавжди втратить Бориска: йому не дозволять більше з ним дружити. А хіба він винен? Якби не той пришепелкуватий шофер з "Волги", що мчав на повній швидкості, усе було б гаразд... Ні, Бориска він не викаже. І, не дивлячись батькові в очі, Андрійко сказав:

— З гірки їхав. Упав...

Чи повірив батько, чи ні, тільки після цього Андрійко ні на тиждень заборонили гуляти у дворі, а про велосипед годі й думати.

І потяглися довгі, сумні дні. А за вікном світило сонце, як завжди, галасливо сновигала дітлашня, і її веселий гомін, змішаний з далеким гуркотом автомашин, манив до себе, Андрійко брав відро із сміттям і виходив у двір. Йому хотілося побачити Бориса, сказати, що він не прохопився й словом про їхню пригоду. Але Бориско не з'являвся.

Та ось, нарешті, він побачив Бориска у гурті хлопців, що грали в ножики на купі піску. Андрійко швидко перетнув подвір'я і, щиро всміхаючись, попрямував до нього. Але Бориско якось коротко кивнув йому і одвернувся — потягся за ножиком, наче був зайнятий важливою справою. Не підвівся, не сказав і слова, навіть очі сховав...

Андрійко постояв трохи і ні в сих ні в тих мовчки пошпінтав додому.

А наступного дня, коли він біля вікна поливав квіти, знову побачив Бориска. Той сидів на столі, де ввечері грають у доміно дорослі, і з усіх сил надував нового футбольного м'яча. За кожним видихом він згинався до самих колін, а малий капловухий Кузьма запобігливо підтримував опуклу коричневу покрішку. З усіх Кузьчиних рухів, з його всміхненого обличчя, з того, як він упевнено тримався серед хлопців, Андрійко зрозумів, що м'яч належить йому. Коли м'яча надули і зашнурували, Бориско по-хазяйськи притис його до свого боку і зіскочив зі стола.

— Ставай! — наказав він Кузьці, і той підстрибом побіг до цегляної стінки гаража, яка завжди правила хлопчикам за футбольні ворота. Кузька був щасливий, що придбав собі друга...

Андрійко одійшов од вікна і ввімкнув гучномовець на повну силу.